

Loodusdirektiivi kuivade metsaelupaikade taastamisalade valikuprotsess

Raul Rosenvald, Anneli Palo, Pille Tomson, Diana Laarmann

31 oktoober 2025

2020-2030 keskkonnaministeeriumi eestvedamisel LIFE'i projekt „Loodusrikas Eesti“

LIFE-IP ForEst&FarmLand; „Comprehensive management of forest and farming landscapes to improve the conservation status of Natura 2000 habitats and species“

KUIVADE METSAELUPAIGATÜÜPIDE (2180, *9010, *9020, 9050, 9060, *9180) TEGEVUSKAVA

LIFE-IP projekt „Loodusrikas Eesti“
LIFE-IP ForEst&FarmLand/LIFE18IPE/EE/000007

Kaasrahanud
Euroopa Liit

7. KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	54
7.1. Taastamisalade valik.....	54
7.2 Kaitsekorralduslikud tegevused.....	55
7.2.1. Optimaalse kaitsekorra tagamine.....	55
7.2.2. Kuivade metsaelupaigatüüpide kaardistamine.....	56
7.2.3. Kuivade metsaelupaigatüüpide looduslikkuse taastamine.....	56
7.2.3.1. Looduslikkuse taastamisvõtted.....	57
7.2.3.2. Looduslikkuse taastamise põhimõtted erinevates metsaelupaigatüüpides	59
7.2.4. Kuivade metsade loodussõbraliku majandamise juhendi koostamine.....	62
7.2.5. Planeeringute täiendamine.....	63
7.2.6. Õigusaktide muutmine.....	64
7.2.7. Kaitstavate alade külastuse korraldamine.....	64
7.3. Eelarve	66

Elupaigatüüp	Hinnang seisundile Eestis	Pindala (ha) 2025	Seisund A+B	(A+B)%
Metsastunud luited (2180)	Ebapiisav, stabiilne	6736	2964	44%
Vanad loodusmetsad (*9010)	Halb, muutus teadmata	90168	61314	68%
Vanad laialehised metsad (*9020)	Ebapiisav, halvenev	6739	5122	76%
Rohunditerikkad kuusikud (9050)	Ebapiisav, halvenev	9340	5417	58%
Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060)	Ebapiisav, halvenev	2262	1764	78%
Rusukallete ja jäärakute metsad (*9180)	Soodne, stabiilne	569	489	86%

Aktiivsed taastamistegevused väheviljakates (looduslikult) intensiivsemate häiringutega aladel

Seisund on halb- elupaikade looduskaitse seisundi hinnangute C ja D pindalaline osakaal ületab 25%. Soodsaks loetakse kui vähemalt 90% elupaiga pindalast on heas seisundis (hinnangud A ja B).

Projekti „Loodusrikas Eesti“ raames plaanitud taastamistegevusi 500 ha-l kuivades LD metsaelupaikades

Üldpõhimõtted

- Kuivades metsaelupaikades **eelistada looduslikku taastumist**
- Ilmselt pole põhjust teha aktiivseid taastamistegevusi suures mahus
- Kõigi tehtavate aktiivsete tegevuste lisaväärtus **teadmised** > teadusuuringud
- Skandinaavias kasutatud juba ammu > kogemused

Taastamine tuleb kaalumisele kaitsealadel (Natura 2000 alal), kus on valdavalt

- noorem või keskealine mets
- tiheda, ühtlase struktuuriga
- üheeaeline
- üheliigiline
- puudub looduslik tulehäiring, piisav hulk seisvat surnud ja lamapuitu.

Korralduslikult

- looduskaitseline seisund C,
- potentsiaalne elupaik või
- ei vasta veel elupaiga kriteeriumitele

Esmased kuivade metsaelupaigatüüpide taastamisalad

Taastamisala	Kaitseala	Loodusala	Pindala (ha)
Karula 1	Karula rahvuspark	Karula loodusala	82
Karula 5	Karula rahvuspark	Karula loodusala	19
Kääpa 1	Kääpa maastikukaitseala	Kääpa loodusala	162
Nõva 1	Nõva looduskaitseala	Nõva-Osmussaare loodusala	135
Nõva 2	Nõva looduskaitseala	Nõva-Osmussaare loodusala	12
Smolnitsa	Alutaguse rahvuspark	Smolnitsa loodusala	18
Vilsandi	Vilsandi rahvuspark	Vilsandi loodusala	74

Taastamisalade valik

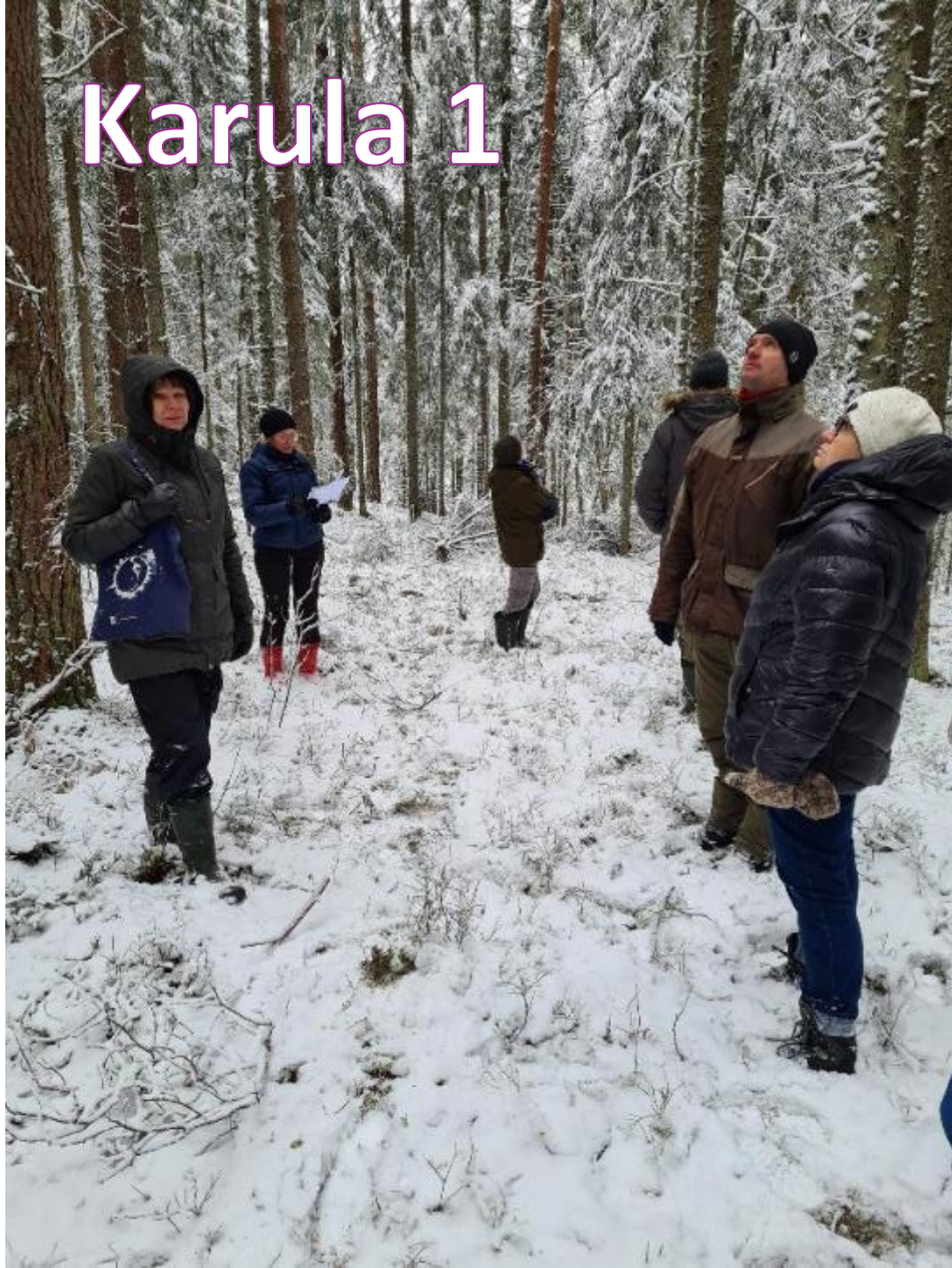
Kääpa 1

Taastamisalade valik

Karula 1

Taastamisalade valik

Karula 3: ei lähe taastamisse

Taastamisalade valik

Karula 5

Udria: taastamistööd pole vajalikud

Smolnitsa

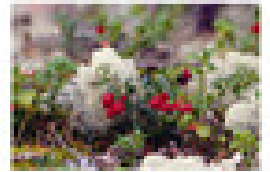
Taastamisalade valik

Fotod: Diana Laarmann

Mis edasi?

- Taastamiseladel alustatakse pikaajalist struktuuri ja elustiku **seiret** (eelseire, pärast taastamistegevust; seejärel 3-5 aastase intervalliga).
- Tegevused kavandatakse RMK töötajate ja teadlaste koostöös
- **Igal taastamisel toimuvad tegevused on spetsiifilised**, otsustatakse kohalik olusid ja võimalusi arvestades
- Projekteerimise käigus kaasatakse erinevaid huvirühmi ja püütakse konstruktiivset kriitikat arvesse võtta
- Esimesed taastamistööd 2026?

Metsade looduslikkuse taastamise juhend

- Tekitavate häilude pindala KOKKU suurusjärgus 50 ha
- Kontrollitud põletamist häiludest vaid osadel

Jõgiste, K., Kuuba, R., Viilma, K., Korjus, H., Kiviste, A., Kalda, A., Parmasto, E., Jüriado, I., Lõhmus, P., Õunap, H. 2008. **Metsade looduslikkuse taastamise juhend**. Triip Grupp, Tartu. 82 lk + 25 lk.

Lagupuidu tekitamine

- planeeritud mitmekümne aasta perspektiiviga
- Kaitsealadel peaks olema tagatud lagupuidu hulk vähemalt 20-30 m³/ha
- tekitada järkjärguliselt: esimese võttena langetada puid minimaalselt 10 m³/ha, teine võtte korrata 5-10 aasta pärast > soodustab lagupuidu mitmekesisust.

Foto: Diana Laarmann

Lagupuidu tekitamise meetodid:

- puude langetamine – kõige kiirem viis surnud puidu tekitamiseks.
- vööstamine ja juurekaelte sälkamine > nt mändidel kirvega juurekaelale sälked
- tormiheite imiteerimine – ümber lükkamine koos juuremätastega
- tüügaste tekitamine – langetades puud kõrgelt (2-6 m).

Häilude tekitamine

Taastamisvõtted

- tihedates ühetaolistes puistutes
- Häilud erineva suurusega
- soodsad tingimused looduslikule järelkasvule > erinevate puuliikide ja vanuserühmade areng
- toetab lagupuidu teket, soovitatav kombineerida lagupuidu tekitamisega
- häiludesse alles jätta kõik või osa langetatud puudest
- ühe taastamistegevuse käigus rajatakse kuni kaks häilu hektari kohta

2005

2013

2023

Fotod: Diana Laarmann

Häiludes kontrollitud põletamine

eesmärk:

- tulest mõjutatud puidusubstraatide tekitamine
- kuuse järelkasvu ja vohava samblakatte eemaldamine
- soodustab mändide looduslikku järelkasvu
- langetatud puud võib lasta virnastatud lõkkes läbi põleda ja seejärel tõmmata need häilu uuesti laiali
- häilu jäetakse alles ka mõni üksik kasvav puu
- tuleohutus oluline

Fotod: Diana Laarmann

Nii Rootsis kui USAS kasutatakse põlenud substraadi tekitamiseks puu ümber lõkke tegemist

Tänan!

Taastamisalade valikus osalenud ekspertgrupp:
Diana Laarmann, Pille Tomson (EMÜ),
Raul Rosenvald, Anneli Palo (TÜ),
Kaupo Kohv, Ants Animägi jt (RMK) +
Voldemar Rannap (Keskkonnaministeerium),
Meelis Suurkask (Keskkonnaamet)